

תמצית דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל

שב"ק פרשת שמייני

תשפ"ג ותשפ"ד

נכתב כפי הבנת הכותבים
[בלתי מוגה - מיוחד לחזרה]

תשפ"ג

ליל שב"ק

"אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדושים כי קדוש אני (ויקרא יא, מה)".

מצינו בספרי רבוה"ק ז"ע דבר נפלא שעדיין בשבוע זו בערו בקרבם קדושת יו"ט פסח ולא יכלו להיפרד ממנו, והורחבו בדיבוריהם אודות יציאת מצרים וכו', וכן מצינו בעבודת ישראל בשבוע שמביא המובא בשם האר"י ז"ל עה"פ "ועברתי בארץ מצרים", אני ולא מלאך, שהקב"ה בעצמו הוצרך לירד להוציא אותנו ממצרים, שאפי' מלאך היה נכשל ברדתו למצרים שהיא ערות הארץ¹.

והנה המצריים לא היו יכולים להיות יותר גרוע מהגויים שאנו יושבים בקרבינו היום המלאים שטיפה וזימה באופן שלא היה מימות עולם. ואם עדיין יש להאדם כח להתחזק בנסינות הזמן ולעמוד איתן מול הרחוב והיצר הנוער בקרבינו תמיד זה אך ורק בכח כי גם אצלינו מתקיים הפסוק "ועברתי וכו'", שהקב"ה בעצמו בא להגן עלינו ולעמוד לימינינו.

ולשבחם של ישראל יאמר, דהנה רק אתמול [אחרון של פסח היה ביום ה'] היה חמץ הדבר הכי חמור ששייך, והיה איסור כרת להשהות אותה בבתנו, ואף הפכו את בתנו לנקותה ולחפש אחר משהו חמץ, ובפרט הנשים צדקניות שעבדו שבועות שלימים לנקות הבית מכל חשש חמץ, וכל זה בשביל פסוק אחד שהכריז השי"ת "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתים". ופתאום היום רצו כולם להשיג חלות חמץ לכבוד שבת, והמחמירים עוד עמדו

בשורות ארוכות לזמן ארוך ב'ווייס בעקעריי', לקנות דוקא מחנות שמוכר קמח שלא היה ברשות ישראל אף ע"י היתר מכירה, אע"פ שרובם של הקמח אינו חמץ, ובודאי יכולים לסמוך על המכירה שעושים, אעפ"כ ישראל קדושים והרבה החמירו על עצמם לקנות חמץ למהדרין מן המהדרין.

ולא עלה על דעת אחד להקשות איך שייך דבר זה, שאתמול היתה איסור כרת והיום היא מצוה לכבוד שבת, ולא לבר דעת יחשב אחד ששאל שאלה כזה, כי אנחנו מאמינים בני מאמינים שזהו רצון ה', ואין כלל מקום לקושיות. ורק עם בני ישראל שקדושים הם יכולים לעשות כן, אפי' מלאכים לא היו יכולים להתקיים כאן בערות ארץ אמעריקע, ולרוץ אחר מצוות ה' למהדרין מן המהדרין באמונה חזקה בלי להקשות שום קשיות, וכל זה כאמור אך ורק מפני שהקב"ה בכבודו ובעצמו מוין עלינו ומחזק אותנו.

והנה אחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף, הרי אנו מחויבים להביא קרבן תודה להשי"ת, ואיתא בספח"ק שהמצות הם לחמי תודה, ועומק הביאור בזה, שהרי תודה טעונה מ' לחמים, ל' של ג' סוגי מצה, וי' של חמץ, ובפסח אנו אוכלים ג' מצות כנגד הג' סוגי מצות של הקרבן תודה, שהם כנגד שם הוי"ה, שהמצה הראשונה היא נגד הוי"ו, והב' היא נגד הה' ראשונה, [כשעושים היחץ נעשה כמו ד' ואות ו'] והמצה הג' היא נגד ה' תתאה, והרי חסר לחם הרביעי של חמץ שהיא כנגד הוי"ו של השם, וזה משלימים ע"י החלות של חמץ דוקא, שאוכלים בשבת זו הנקראים (בהזמר "אומר בשבחין" להאריז"ל לליל שב"ק) "בווין תקטור", וביותר כשחל כשנה זו ששבת

לעבור במצרים מפני ריבוי כוחות הטומאה ע"ש, וזה שאמר משה והגדיל שבח ישראל שהם ראויים לקבל את התורה יותר מן המלאכים, שהם היו במקום טומאה כזו שאפילו מלאך ירא לעבור בו, ואף על פי כן יצאו ביד רמה וזהו שאמר הכתוב כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים, פירוש בזאת הבחינה שאני ה' לבדי הוצאתי אתכם גורם לכם מעלה והתנשאות להיות לכם לאלהים ולא למלאכים כנ"ל.

¹ זה לשונו הטהור של המגיד הק' מקאזניץ זי"ע ב'עבודת ישראל' בפרשתו: כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדושים כי קדוש אני. אמרו בגמרא (שבת פח:): כשרצה הקב"ה ליתן התורה לישראל ואמרו המלאכים "תנה הוודך על השמים" (תהלים ח ב), והשיבם משה למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם וכו', ביאור הענין, כי נאמר (שמות יב, יב) ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, ופירש האר"י ז"ל שאפילו מלאך ירא

היא תיקף אחר פסח.

ובאמת הדור דעה בדור המדבר לא אכלו עוד חמץ כלל (עד שנכנסו לארץ), אלא אכלו את המן כל הארבעים שנה. ורק בשבועות היו מקריבים השתי הלחם בהביהמ"ק מחמץ דוקא, כידוע מספה"ק הטעם, ואכהמ"ל. אבל עכ"פ אנו רואים מזה גודל מעלת כלל ישראל שעושים יותר מכפי יכלתם לקיים מצוות קונם בשלימות.

גם בפרשתינו כתיב פרשת מקוה, שהיא רק כמה תיבות מועטים "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור" (ויקרא יא לו), ומסתם לשון הפסוק אין יכולים לידע בדיוק מאי פירושו, ובאו חז"ל ודרשו ממנו תילי תילים של הלכות, וגם זהו ענין טהרת כלל ישראל שעושים הרבה יותר ממה שמבינים בפשטות הפסוקים.

ועיקר טהרת המקוה היא ע"י טהרת האש [כמו שכבר ביארנו כמה פעמים] דהיינו 'או א איד ברענט און קאכט פאר'ן רבש"ע', ואיתא בשם האריה"ק, שכל המצוות שסביבות פסח הם ע"י אש, בדיקת חמץ, שריפת חמץ, אפיית המצות, וצלי אש של הקרבן פסח.

וגם אפיית החלות שהנשים אופן בשבוע זו תיקף אחר יו"ט היא טהרה גדולה כידוע ומבואר. ובנות ישראל הכשרות עוד שואלים תינך חלות, אבל איך יהיה לי פערפל מוכן לכבוד שבת יום אחד אחר פסח, היות ואינם רוצים לותר על שום מנהג ישראל לגבי מאכלי שבת קודש. אבל האמת הוא שגם אם לא כל המאכלים כמו כל שבוע, תסיק את התנור שבלבך ותתחיל לבעור באש קודש לה', ובוה 'תאפה' כל מאכלי שבת קודש, 'און אז דו ווילסט האבן לאקשן די שבת, ווילסט האבן פערפעל נעם זיך ברענען וועסטו האבן לאקשן און פערפעל' וכמו שכבר הארכנו כמ"פ [ובספרינו שבת מלאך קדישא ח"א] שבכל מאכלי שבת נרמזו ענינים גדולים שכל תכליתה הוא דביקות בהשי"ת וכנ"ל שהחלות הם "בווין תתקטר" שו"ו היא אות החיבור, ועל ידה אנו דבקים בחיי החיים, "ואתם הדבקים בה' אלוקים חיים". [ומצינו כענין הזה בפסח שהשם פס"ח, רומז על 'פה ס"ח', ס"ח בגי' חיים, והגם שמרו"ר בגי' מו"ת, וגם חרוס"ת בגי' רו"ת, שהיא דינים קשים, אבל עוד נשתיר אותיות ס"ח שבגי' חיים, שזה ממתיק את הדינים].

וכן אנו מקושרים ודבקים בה' וכמו שאמר הפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני", ויקשה האדם וכי מפני שהוא קדוש צריך אני להיות קדוש? זה אינו מובן כלל וכלל, אבל התירץ היא, כן!, בשביל שהוא קדוש, גם אתה צריך להיות קדוש, שהרי אתה דבוק בו יתברך בתכלית החיבור.

וע"י מעשה המצוות האלו נשפעים חיים וברכה לכל ישראל, ובספה"ק עטרת יהושע איתא רמז נפלא בענין מנהג ישראל לאכול קניידלעך באחרון של פסח, שתיבות "פסח מצה ומרור" (עם התיבות) עולה "בלע המוות לנצח" (עם המלות), ומרמזים לזה היות

וליל פסח יש בה משום אבילות שכידוע שמשום זה אוכלים ביצים מפני שאבל אין לו פה, ורמזו בזה שבאותו לילה יחול תשעה באב, וממילא ממתקים אנו ע"י ה'פסח מצה ומרור' את האבילות הזו. וכמו כן כמו באחש"פ שכידוע הוא קצת ממוצע בין הפסח ובין החול, ולכן מקילים לאכול געבראקט"ס, [געבראקט"ס אינו חמץ, גדולים וקדושים אכלו אותה כל ימי הפסח, אבל במקומינו החמירו עליו], וממילא מחד גיסא אוכלים מאכלים עגולים הרומזים לאבילות, אבל מאידך הוא עשויה ממצה דייקא המשפיע חיים, ואוכלים אותו ביום זה להמתיק את הדינים, ולפתוח את הפה - פ"ה ס"ח, נגד האבל שאין לו פה.

יה"ר שהשי"ת יקבל המצוות האלו, ומעשינו יעלו לרצון לפניו יתברך, עד שיוירד הקב"ה עלינו האש האמיתית, דהיינו "באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה" (מתוך תפילת נחם של ת"ב), שהיא יבנה ע"י האש של כלל ישראל, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

צווייטע תורה

בפרשתינו בנועם אלימלך מצינו ענין נפלא², שבאמת היא בנוי על דברי האלשיך הק' בסוף פרשת בא, שהיא אריכות נפלא למי שיש לו פנאי כדי ללמוד אותה, וכדלהלן.

הוא מבאר דברי המדרש שכבר הוזכרנו כמה פעמים, שהיו מישראל שלא רצו למול את עצמם, וכשעה משה רבינו את פסחו נשב ריח גן עדן, וכולם נתאבו לאכול מן הקרבן פסח, ובאו למול את עצמם, ונתערב דם פסח בדם מילה, והיה הקב"ה עובר ונוטל כל אחד מהם ונושקו ומברכו.

ולכאורה, אע"פ שבסוף באו ומלו את עצמם, הרי אין מדברים כאן אודות אנשים צדיקים כל כך, ודבר תמוה הוא שיזכו לדרגא נפלאה כזה שיבא הקב"ה לנשוק ולברך אותם.

ולבאר הענין מדייק האלשיך הק' למה באו דוקא למושה לאכול מפסחו דוקא, הרי כשהסכימו למול ולאכול היו יכולים לאכול מכל מי שהוא, ולמה באו אל משה דוקא, אלא שהם הבינו דבר גדול מאד עדי שזכו ע"י הכרה הזה לזכות שיבא הקב"ה לנשקם ולברכם. והוא שיש מדרגה של צדיק שראיתו אינו ראה שטחית, רק ראייה פנימית, וממילא הרי הם דנים את כל אדם מישראל לכף זכות, ורואים את הטוב שיש בפנימיות כל אחד, כמו שמובא בשם הרה"ק מצאנו זי"ע (בספר חלפות שמלת בנימין פר' תצוה), שלמחר (כה ניסן) חל היוםמא דהילולא שלו, עה"פ (במדבר כג כא) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו", שמי שאינו רואה און ועמל בבני ישראל, תדע שאיש זה הוא צדיק וה' אלוקיו עמו, וזה כנ"ל שצדיקים דנים את ישראל לכף זכות.

להם טובה וברכה ויראה, שע"י הצדיק נתעוררים כללות ישראל בתשובה.

² זה לשון קדשו (באמצע ד"ה או יאמר זאת החיה), 'וזהו כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב' (סנהדרין ז.צ.), פי' כללות ישראל כנ"ל, וגם הצדיק נקרא כל (זהו"ק פנחס רנז.), שהוא עיקר כללות להשפיע

אבל לא רק זה היה כאן, אלא שמשה רבינו הוא שורש נשמת כלל ישראל, והוא כללות הדעת של כל ישראל, וכשהם נתעוררו בתשובה ורצו למול את עצמם, הבינו ואמרו, אמת שמעשינו אינם הגונים, אבל השורש שלנו לא נפגם מעולם, וזהו שרצו אל משה לאכול מפסחו דייקא, דהיינו שרצו אל שורש נשמתם, ונדבקו שוב לשורשם, ועי"ז נתקבלה תשובתם מיד, ועד כדי כך שמוח בהם השי"ת שתפסו דבר זה על בריו, עד שנשקם וברכם.³

ועי" תפיסת דבר זה יכולים להתהפך מן הקצה אל הקצה ברגע אחד, וכן כתיב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם", הרי מדברים כאן באדם המוכן לזנות אחר

³ לתועלת המעינים העתקנו קטעים מלשון קדשו של האלשיך הק', זל"ק, 'ובמדרש שמות רבה (יט ה) "זאת חוקת הפסח" ... ורבותינו אמרו לא בקשו ישראל למול במצרים, אלא כולם ביטלו המילה בעל כרחם, חוץ משבטו של לוי, שנאמר (דברים לג ח) וללוי אמר בו', למה, כי שמרו בו' ובריתך ינצורו במצרים, והיה הקב"ה מבקש לגאלן ולא היה להם זכות, מה עשה הקב"ה, קרא למשה ואמר לו לך ומהול אותם... והרבה מהן לא היו מקבלים עליהם למול, אמר הקב"ה שיעשו הפסח, וכיון שעשה משה את הפסח גזר הקב"ה לארבע רוחות העולם ונושבות בגן עדן, ומן הרוחות שבגן עדן הלכו ונדבקו באותו הפסח, שנאמר (שה"ש ד טז) "עורי צפון ובואי תימן", והיה ריחו הולך מהלך שלשים יום, **נתכנסו כל ישראל אצל משה, אמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך, מפני שהיו עייפים מן הריח**, היה אומר האלהים אם אין אתם נמולים אין אתם אוכלים, שנאמר ויאמר ה' אל משה ואל אהרן זאת חוקת הפסח בו', מיד נתנו עצמן ומלו, **ונתערב דם פסח בדם מילה, והקב"ה עובר ונוטל כל אחד ואחד ונושקו ומברכו**, שנאמר (יחזקאל טז ו) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך בו', חיי בדם פסח חיי בדם מילה, ע"כ לשון המדרש...

...ועוד איזה הדרך נדבקו בפסח משה, ואם הנס הוא זה, מה צורך שיהיה מרוחות גן עדן ולא שיתן ה' תאוה בלבם מאותו הפסח, ועוד הראיה שמביא מ'ויאמר ה' אל משה זאת חוקת הפסח', איך נראה שעל פסחו של משה ידבק, ועוד אומרו מיד נתנו עצמן, מה הוא הלשון הזה והיה לו לומר מיד נמולו, ועוד קשה איה איפה אמונתם ואשר ראו אותות ומופתים במצרים, שמייאנו לימול במצותו יתברך עד שעייפה נפשם, ועוד היתכן כי במצות ה' לא בחרו ורצו לימול, ואל תאות נפש מפסחו של משה נמולו, ולא עוד אלא שהחזיק להם טובה כל כך לנושקם ולברכם והם לא עשו כמצותו יתברך...

...ולבא אל הענין נקדים ארבע הקדמות ידועות לחכמי האמת הלא הן: א. כי כל נפשות עם בני ישראל שמתחת כסא הכבוד הנה, יתחלקו לארבע בחינות מזרח מערב צפון דרום, והם פני אריה פני שור פני נשר פני אדם, ובכלל הדבר הוא בחינת חסד ובחינת רחמים ובחינת גבורה ובחינת צד דין, ולעומת ארבע בחינות אלה המתייחסים לארבע רוחות, יש למעלה מהארבע מרכבות הארבע בחינות עצמן, שממש יורק שפע בהן. ב. כי לכל נפשות ישראל יש שורש למעלה בגן עדן, וכפי מעשיו פה יאיר אורה שמה כנועד. ג.

תאוותיו, ומרגע לרגע כבר כתיב "והייתם קדושים לאלקים", הרי מיד הפך הפסוק מן הקצה אל הקצה. וכן צוה הקב"ה למשה לאמר לבני ישראל לקראת מתן תורה "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל", ופרש"י "לא פחות ולא יותר", שתכתב ואת"ם היא אותיות ואמ"ת, שנחזק מאד לבני ישראל שידעו לפני שיקבלו את התורה, שבאמת בפנימיותם הם ממלכת כהנים וגוי קדוש בשורש נשמתם לעולם ובכל עת אפשר להתקשר ולהתדבק לשורשם, ובלי ידיעה זו אין יכולים לקבל את התורה.

כי נשמת משה היא כלולה מכל הבחינות ומכל נשמת כל ישראל, כי על כן הושפעו דורו בייחוד, כי הם דור דעה היו המתייחסים אל נפשו יותר, וגם כל שאר הדורות. ד. כי על ידי הקרבן יושפע שפע מלמעלה עדיו ועל אשר הובא עליו.

ונבא אל הענין, אמר כי רצה הקב"ה שידעו ישראל חסרונם על ידי העדר מילתם, מה שאין כן למשה כי מהול היה, והוא כי על ידי הקרבן אשר סגולתו לעלות ריח ניחוח ולהריק שפע מלמעלה, גזר הקב"ה לארבע רוחות העולם הם ארבע בחינות עליונות המתייחסים לארבע מחנות קדושה, מזרח מערב צפון דרום, שיהיו נושבות בהרפת שפע מהן לגן עדן, אשר שם שרשי כל נשמות ישראל אשר שם היו, למה שעל ידי כן יתעוררו הנשמות ההן להריק על הארץ מהשרשים ההם אל הענפים אשר בגופי האנשים, על ידי קרבנם, וזהו אומרו ומן הרוחות שבגן עדן, שהוא מן הנשמות הנקראות רוחות, כד"א (במדבר טז כב) "אלהי הרוחות", מאותן הרוחות שבגן עדן, שהם אותם שהיו שרשים אל רוחות כל בשר איש שבדור ההוא, הלכו ונתפשטו אל העולם הזה שורש כל רוח אל כל איש שחלקו בו, ולא מצאו הכנה כי היו ערלים, על כן נדבקו אל משה שעשה הפסח, שהוא כולל כולן על ידי הפסח ההוא שהוא מאיש כולל כל בחינות ישראל, נתעוררו כלן להריק על הארץ, על כן דבקו בו כענין הקדמה הרביעית, שעל ידי הקרבן יושפע השפע.

והנה כל בחינת רוח ורוח היה תאב לידבק בחלקו בעצם, ועל כן כל איש היה מריח מאותו הריח, **ונפשו תאיבה לידבק בשורשה, כי השפע שבא היה מכל שורש ושורש של כל נפש ונפש מהם, אלא שהעלה שבגוף היתה מעכבת, על כן היו עייפים כמתעלפים כהרה המריחה, כי היתה כל נפש מהם מבקשת לצאת, על כל אמרו למשה האכילנו מפסחך** כי היו עייפים מן הריח, אז אמר להם האלהים אם אין אתם נמולים אין אתם אוכלים, כלומר כי הערלה היא המעכבת אז הכירו כי העדר המילה גורמת בלתי הדבק בשרשם הדבק בו יתברך, ואז נתנו עצמם בו'.. וזהו אומרו ונוטל כל אחד ואחד מישראל ונושקו ומברכו... והוא כי להיות שביטלו את המילה היו נפרדים מאתו יתברך, ועתה על ידי המילה נטלה לעצמו והשרה שכניתו בהם... עיי"ש עוד באריכות.

של"ס

"כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדושים כי קדוש אני" (ויקרא יא, מה). וברש"י: אלמלא לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות דיים.

בעבודת ישראל (ד"ה בפסוק הנ"ל) מבאר הענין של שרצים, שהשרצים יש להם רגלים קצרות מאד והם רצים כל היום ואינם מגיעים לכלום, ולכן אסרה לנו התורה שרצים, שלא נהיה כשרץ שרץ בקטנות הדעת⁴. ולבאר דבריו הק' נבוא היום אל העין להסביר קצת עבודת ימי הספירה, הנקראים המשכת המוחין להמדידות.

דהנה עיקר עבודתנו היא עבודת המשכת המוחין, וזה מומשיכים בכל יום ע"י התפילין. וכל אדם יש לו מוחין לתורה, ואף מוחין למסחר, ויכולים להסתכל עליו בב' אופנים.

דהנה ידוע שכל אדם וכל דבר מקושר בעליון ובתחתון, ויש ב' אופנים לראות כל דבר, יכולים להסתכל ע"י ראי' חושית ולראות מה שיש בגשמי, ויכולים לראות בראי' שכלי מה שיש בפנימיות. ודבר זה כתב הרבי ר' אלימלך זי"ע בפרשת שמות (ד"ה או יאמר הרביעי) על השם של ראובן, שבפסוק כתיב שנקרא שמו כן "כי ראה ה' בעיני" (בראשית כט לב), וזו"ל דרשו (ע"י רש"י שם) "ראו מה בני לבן חמי", שזה שראה ה' בעיני אינו נראה בעין הגשמי אלא בראי' שכלי, אבל זה שיש בין בני לבן חמי זה יכולים לראות בעיני בשר החילוק שביניהם⁵.

כתוב בחז"ל (ע"י זוה"ק, בשלה) שכשיצאו ישראל ממצרים, הלך הקב"ה בעצמו ובכבודו לפניו, והשכינה היתה מהלכת אחריהם, וסובבת אותם מכל צד, ככתוב (שמות י"ג, כ"א) "וה' הלך לפניך וימך יום פְּעֻמוֹד עֲנָן", וכמו כן, הקיפם בענני כבוד, מלפנים ומאחור.

ואף כי בעיניהם הגשמיים לא ראו ישראל אלא את עמוד הענן ההולך לפניו – כי כך סדר ההסתר בעולם הזה, שמראה פני

הנהגת ה' יתברך מצומצם ומתעטף בלבוש של טבע וענן – בכל זאת, לא נשארו בראייתם הגשמי בלבד, רק כיון שנפתחו מוחם ודעתם על ידי גבורות יציאת מצרים והמכות אשר הוכו בהם המצרים, התחילו להשתמש בכוח ראייתם הפנימית – ראיית השכל והלב – לראות בעיני השכל את האמת שמאחורי הענן, ולדעת בידיעה שלימה ומוחשית, כי זהו הקב"ה בכבודו ובעצמו ההולך לפניו. ובכח התבוננותם ודבקותם, נמשכו אחר השכינה כ'מאגנט', באהבה וביראה, בביטול פנימי גמור.

והנה ההתקרבות הזאת היתה דבקות פנימית שהלכה וגדלה מיום ליום. עד כי לאחר ז' ימים בלבד – ביום השביעי ליציאתם – כאשר עמדו על שפת ים סוף וראו את כל מצרים מתים על שפת הים, כבר נפקחו עיניהם הרוחניות לגמרי, וזכו לראייה חושית של גילוי שכינה ממש. לא עוד ראייה שכלית בלבד, אלא "זה קלי ואנוהו" – ראו בעיניהם ממש את הקב"ה, עד שיכלו להצביע עליו באצבע ולומר: זהו, זה קלי, אשר אליו נכספה נפשנו!

והדביקות הזאת הלכה והעמיקה, וככל שהתקרבו אל הר סיני, הלך האור והתפשט בכל איבריהם ונפשותיהם. וכל יום מימי הספירה היה שלב נוסף בטהרה, בזיכור, בדביקות וחשיקה, עדי שכאשר השלימו את מנין ארבעים ותשעה הימים – ז' שבועות שלמים – כבר היו מוכנים להשיג את ההשגה העליונה מכל, השגת דבר ה'. במעמד הר סיני נתגלה להם כל סוד התורה, וידעו את רזי הבריא, את סדרי העליונים ואת שורש כל מצוה ומצוה כמבואר בחז"ל.

ומכאן נלמד גודל מעלת הדביקות בתכלית הכוונה. כי כל אדם מישראל, אף אם בתחילה אינו רואה אלא עמוד ענן בלבד – קרי: את המסך החוצץ בין העולם הזה לרוחניות – מכל מקום, אם יעמיק ראות, ישתמש במוחין שלו, ויביט בראייה פנימית – ראייה של מעלה וההבטה של הרבנו של עולם כביכול, יזכה לראות את האמת שמאחורי כל מסך, ולדבוק בקונו בלב שלם ובנפש צמאה. ואז, מיום ליום תתגדל ההשגה, עד שיוזכר אף הוא ל"זה קלי ואנוהו" – לגילוי שכינה בגדר של ראייה ממש.

הוא עומד על מקום אחד. וכזה נבאר הענין באדם, פעמים שיש לו מוחין דגדלות ופעמים שיש לו מוחין דקטנות... עיי"ש עוד.

⁵ וזה לשון קדשו, 'וזהו שכתוב בתורה כי אמרה כי ראה ה' בו' הוא התקשרות בעולם העליון [כמו שכתוב שם מקודם שכל נשמה צריך התקשרות למעלה ולמטה] כמ"ש כי ראה ה' דייקא, והוקשה לבותינו ז"ל הלא גם בעולם התחתון צריך התקשרות והאיך נתקשר ע"י שם זה ולכן אמרו שבשם זה נכלל גם ההתקשרות העוה"ז ופירשו ראו מה בין בני בו' כי בעוה"ז אנחנו רואים שיש הפרש בין ישראל ובין האומות אבל בעולם העליון אין להאומות שום אחיזה ואין ניכר ההפרש שביניהם ונמצא ע"י שם זה נתקשר בשני עולמות'.

⁴ וזה לשון קדשו, 'הנה על מלת שרץ תרגומא רחש כמו "לכל ריחשא דרחיש על ארעא" (ויקרא יא מב), ופירוש מלת רחש הוא ענין מהלך לאט לאט שלא במרוצה בעין שנאמר (מגלה כז): ושפתיה מרחשין דהוא ענין דבור בלחש שאינו ניכר, ולכאורה אינו מובן פירוש התרגום כי אדרבה אנו רואין מהלך השרץ הוא במרוצה מאוד, וגם מלת שרץ יש בו צירוף וטעם שמו מפני שרץ, אמנם נאמר בדרך משל כשהאם מהלכת ובנה כרוך אחריה, הגם שהאם מהלכת לאט ובנה רץ אחרי' אינו דומה מהלכו למהלך האם מפני רגליו הקטנים ופסיעותיו הקצרים, וזה אפשר שנברא מהלך המרוצה לבריות קטנות כמו השרצים כי לולי מרוצתם אין בפסיעתם כלום וכל היום ילכו ולא ישיגו חפצם, והגם שהם רצים אינם דומים לפסיעה אחת שלא במרוצה מהבריות הגדולות, ולכן תרגום של שרץ הוא רחש, פ"י הגם שתנועתם במרוצה, מכל מקום

והנה יש מי שמסתכל על עצמו שפיזר כ"כ דמים תרתי משמע לכבוד הוי"ט, וזה עשה לו חסרון כים, הוא נתן הרבה לעזור את אחרים וזה הניח לו בחסרון כים, ואע"פ שנותן בחפץ לב, מ"מ הוא מסתכל על הדבר שכאילו למעשה נחסר ממונו למעשה, זהו הסתכלות בראי' חושית שלנו.

אבל הסתכלות האמיתית היא ע"ד שכתב המגיד מקאזניץ זי"ע בפרשתינו (עבודת ישראל, ד"ה והייתם קדושים) וזל"ק: ואגב אומר לך מה שאמרתי כבר בנוסח אשר קדשנו במצותיו, פירוש שהוא קידש אותנו על ידי המצות שנהיה אנחנו מקודשים כמו האשה המקודשת לבעלה, וכמ"ש כמה ספרים הקדושים, ולכאורה יש לתמוה כיון דפסקינן בשו"ע אהע"ז סימן כ"ז (סעיף ז) דבקיודשין צריך שיתן הבעל כסף קידושין לאשה ולא שתתן היא, מה שאין כן אנחנו אומרים שהקידושין הם על ידי המצות שאנו עושין במעשה ידינו, ויש ליישב הענין כדאיתא שם (סעיף ט) באדם חשוב אפילו נתנה היא מקודשת, והטעם מאחר שהוא אדם חשוב, בההיא הנאה דמקבל מתנה ממנה גמרה ומקניא נפשה, ויש לומר גם בנידון דידן, הואיל שיש ליוצרנו יתברך מלאכים ומשרתים ושרפים ואופנים וחיות הקודש המהללים שמו תמיד וכבודו יתברך פונה ברחמים ואבה תהלה לקבל מתנה ומצות מדרי גיא ומדלי מעש, בההיא הנאה אנחנו מקנין נפשותינו בקנין גמור ונתקדש בקדושה של מעלה אמין עכ"ל. והיינו שברוב רחמיו וחסדיו יש לנו הזכי' ע"י מעשינו להתדבק בהשי"ת ולהנות אותו, ועל זה אנו אומרים "אשר קדשנו במצוותיו".

והתקשרותנו להקב"ה היא דוגמת איש ואשה כמבואר בשיר השירים שהיא משתוקק לו והוא משתוקק לה, ודרכו של איש לחזור אחר אשה (קידושין ב:), וגבי קוב"ה וכןסת ישראל ג"כ, שהקב"ה כביכול נהנה מעבודתנו ומשתוקק שנעבוד אותו, ולא עוד אלא שבדרך כלל הוא ממתין לנו, אבל כאן בליל פסח הוא בא אצלנו לקבל נחת רוח כמו שאומרים בהזהר ("פקודא בתר" רע"מ בא מ:), והאדם החשוב דהיינו קוב"ה, לא רק 'בההיא הנאה דקמקבל ממנה', אלא הוא בא אלי' בעצמו לקבל הימנה.

וזהו הסתכלות האמיתי, להבין מי הוא הנותן ומי הוא המקבל, ושלא לראות את עצמו כאילו הוא נתן וחסר לו, אלא ע"י שהוא נותן למען כבוד שמו ית' אינו נותן אלא מקבל, אם אתה רואה את עצמך כאילו נתת וחסרת, אינך מבין מה פירושו של "אשר קדשנו".

והנה, כבר הוזכרנו [בשביעי של פסח] הרמז של "סוס ורוכבו", סוס היא הכוחות שיש להאדם, והרוכב הוא האדם המנהיג איך להשתמש בכוחותיו, והוא ענין המשכת המוחין להמידות דהיינו שכשרונותינו והמידות הטבעיים שלנו יהיו מתנהלים ע"י שכלינו בהשכל ובדעת. דהנה יכול להיות אדם שיש לו כשרונות גדולות להמציא חידושים נפלאים בתורה ואפי' במוסחר, אבל בלי 'רוכב' יפה – מוחין וסברה ישרה שיהיגו את מעשיו – הוא מסתובב כ'סוס' כל חייו במבוכה, ורץ כשרץ הזה שאינו מגיע לכלום.

וחלק גדול מעבודת המשכת המוחין הוא שימשיך האדם 'מוחין דגדלות' דהוא ראייה והבנה שכלית שהוא למעלה מהבנתו והשכלתו השטחית, וכל זמן שהאדם לומד רק כפי השגותיו, וסובר שהוא יעבוד את ה' וילמוד כפי שנדמה לו שידו והבנתו מגעת, הוא טמא כשרץ, וזהו הרמז שהתורה אסרה לנו שרצים, שיבין האדם שלא ריוץ ויסתובב כשרץ ויקשה למה אין אני מבין תורה. פארשטייט נישט קיין לערנען, פארוואס האסטו געמיינט גייסט יא פארשטיין? האסט געזאגט ברכת התורה? האסט געזאגט והערב נא? האסט געזאגט "והאר עינינו בתורתך"? צו פארשטייט אז תורה איז שכל אלוקי וואס דאס צו פארשטיין דארף מען נוצן א העכערע שכל?

והנה גם המצות הם בעליון ובתחתון, כי כל בר דעת מבין שאין למעלה קמח ומים, שם יש רק שמות, רק הוי"ת שהשתלשלו ברבבות השתלשלות עד שנראה לנו כמצה מקמח ומים, וכמו שכבר ביארנו ליל שבת שהמצות המה שם הוי"ה, המצה הראשונה היא הוי"ד וכנגד חכמה, והב' היא ה' וכנגד בינה, וכשעושים היחץ נעשה כמו ד' ואות ו"ו, והמצה הג' היא ה' תתאה. ואיתא בספה"ק שהג' מצות הם לחמי תודה, שהרי אנו מחויבים להביא קרבן תודה על יציאתנו ממצרים כמו כל מי שיצא מבית האסורים, וקרבן תודה בא עם מ' לחמים, ג' סוגים של מצה והד' של חמץ, וכן היא שבפסח יש ג' מצות שהם שם הוי"ה כנ"ל, והרי חסר הוי"ו, ובדור המדבר נשלם הוי"ו ע"י חלק האפיקומן שהיא ו"ו כנ"ל, שמן הבצק הזה שהוציאו ממצרים נעשה אח"כ המן, וכמו שמרומז בתיבת אפיקו-מ"ן, שלא אכלו עוד חמץ לעולם (עד שהגיעו לארץ), ולנו יש לנו החלות של שבת אחר פסח הנקראים 'בווין תתקטר'.

המצות הנראים בעיני בשר, אינם חכמה גדולה לעשות אותם, צריכים רק 'שיבער' יפה ו'בעקער' יפה, והכל מוכן.... אלא שצריכים לראות המצות בראי' שכלי וכנ"ל.

והא שהוציא הקב"ה אותנו מבית האסורים אינו מבצע של שבעה ימים בלבד, שהרי השי"ת הוא נצחיות וכל עסקיו הם ענינים נצחיים, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ז מהל' חמץ ומצה ה"ו) שבכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד ממצרים.

והנה ידוע המשל של המגיד מדובנא על הפסוק 'לא אותי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל', לבעה"ב אחד שבא למלון מן הדרך, והנה הוא רואה שהעובד שלקח את המזוודה שלו לחדרו עיף ויגע ומזיע מכובד המשא, מיד כשראה אותו הבעה"ב אמר לו אם אתה כה עיף אינך נושא המשא שלי, כי המזוודה שלי קלה מאד, כי היו בה רק כמה יהלומים יקרים ותו לא. והנמשל הוא שעבודת ה' הוא עבודה של תענוג ו"לא ראה עמל בישראל", כי עבודה הדרושה מבני ישראל אינו צריך להיות עמל כל כך, כי עבודה עם דעת ומוחין דגדלות אינו עבודה קשה כבדול, ומי ביקש זאת מכס לעבוד עבודת 'שרץ' ולבסוף לתמוה שלא הגיע לשום דבר, וכי

מה חשבת? אם אתה עובד כשרץ אזי אפילו ירוץ ויעבוד כל היום כמו שרץ יגיע הכמות הקטן של השרץ...

ולפי כל הנ"ל יובן שהחייב של 'סיפור' יציאת מצרים [דהיינו שמספרים דבר שהאחר אינו יודע ומרגיש בעצמו] הוא דוקא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, כמו שנאמר "בעבור זה עשה ה' לי", שזהו עד חצות שיכולים להראות באצבע על המצות ולומר "זה", אבל אחר חצות שוב אין המצה הגשמי לפנינו, וכל השמות נכנסים לתוך האדם, וכמו שידוע מהספה"ק שכל אבר ואבר של האדם הוא שם הוי"ה אחרת, ולא רק בקדושים וטהורים ובבני עלי, רק כן הוא המציאות בכל אחד ואחד מישראל כל זמן שמחזיק את עצמו בקדושה ובטהרה, ונזהר מלפגום בהשמות הק', ומשתמש עם המוחין הנצרכים הוא כל כולו שם הוי"ה, וביותר בליל התקדש החג, שהוא מכניס בתוך גופו שמות הק' ממש ע"י אכילת המצות, ועל זה אמרו רז"ל (פסחים פה:) שלאחר חצות כשאמרו את ההלל 'פקע איגרא' וכמו שמבואר בספה"ק (ע' עמודת ישראל לפסח) שהיינו שכל המסכים המבדילים פוקעים ומתבטלים, ויוצאים מתוך הצימצומים, ואז יכולים ע"י ראי' שכלי הנקרא 'חזיון' לראות רק שמות הק' ולא מצות, ואז משתנה פירושו של "זה", ואין אומרים "בעבור זה" על המצות, אלא "זה קלי ואנוהו" ע"י ראי' שכלי [וכמו שביארנו באריכות אצל נעילת חג הפסח].

ע"פ ראות עיני הבשר היה בלתי אפשר לצאת ממצרים, שהיו כל מיני כשפים המעכבים, אבל עם ישראל אמר 'אני מביט ע"י מוחין דגדלות, אני דבוק בה' ע"י ראי' השכלי, ואני הולך אחריו בלי חשבונות', ועל זה אמר הקב"ה "דבר אל בני ישראל ויסעו" (שמות יד טו), ולא הקשו להיכן יסעו, אלא נסעו, ונקרע להם הים, מי שאינו בר דעת היה עומד שם והיו המצריים מגיעים וחוטפים אותם, אבל בני ישראל השתמשו בדעת אמיתי וראו ראי' אחרת ונעלה

לגמרי, עד שיכלו לומר "זה קלי ואנוהו".

בפשטות נראה שמה שרואים היא האמת ומה שאין רואים אינו אמת, אבל זהו היפך של המסורה שלנו, המסורה שלנו היא שמה שרואים לפנינו היא שקר מוחלט, ומה שאין רואים אלא בעיני השכל היא האמת.

ואם אין מתנהגים ע"פ דברים אלו על בורים, רצים כשרץ וכסוס ואינם מגיעים לכלום. ומסופר שכשאמרו להרה"ק מקאצק שהמציאו דבר חדש הנקרא 'באן', שאל להם מה טיבו, אמרו לו שעל ידו יכולים להגיע במהירות יותר, וענה להם ואמר "ווי יאגט מען זיך?".

וזה היה מסירות נפשם של בני ישראל להקריב הקרבן פסח ולמול את עצמם, אבל משה לא היה לו כל המסי"נ הזה, שהרי נולד מהול, וגם המסי"נ של שחיטת הע"ז של מצרים לא היה לו שהרי הוא לא פחד כלל מהמצריים רק הם פחדו ממנו, והוצרך להצטרף למסירות נפשם של כלל ישראל, וכמו שהוזכרנו (בליל שב"ק, עיי"ש) בשם האלשיך הק', שכל ישראל התכללו בתוך משה שהוא שורש נשמתם, וגם הוא הצטרף עמם ע"י מסירות נפשם.

ס' גייט דיך נישט דאס לערנען, ביי וועם גייט יא דאס לערנען? כל זמן שלא תמסור נפשך לראות כל דבר בראי' שכלי לא תגיע לכלום. והבר דעת צריך להבין ולומר, הרי אמרתי "זה קלי ואנוהו", דהיינו שהקב"ה יורד אצלינו ואנו עושים נאווה פי' דירה להשכינה, אני איני מניחו לילך, אלא אני מתחיל לעבוד בעבודת המוחין שיהיה לו מקום מנוח אצלי כל הימים.

יה"ר שכן נזכה להיות דבקים בו יתברך ע"י ראי' האמיתי בגדלות הדעת, עד שיעביר עלינו רוח טהרה ממרום בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

תשפ"ד

[מפאת חולשתו הגדולה לא ערך רבינו הק' זי"ע שלחנו הטהור בליל שב"ק, וגם של"ס ערך בביתו נאוה קודש, ובשארית כוחותיו השמייע דברים קצרים אבל מאד יסודיים אלו]

של"ס

בלבבו לפני אביו.

יסוד זה מצינו כאן בפרשת השראת השכינה, שאחר שכבר הקריבו את כל סדר הקרבנות, וישא אהרן את ידיו על העם ויברכם' (ויקרא ט כב), וזה היה תוקף וחזק גדול מצד אהרן שנשא ברכות אלו ויברכם, כי עשה זאת על אף שעדיין לא ראו שום גילוי אור מאיתו יתברך שמו הגם שכבר הקריבו את כל הקרבנות שכן עדיין לא ירדה האש מלמעלה כמבואר למעלה שאהרן היה בוש, ואעפ"כ נשא ידיו, ולא חס על כך ולא חשב לעצמט 'דו רעדסט דאך צום לאמפ, די קרבנות ליגן און...', אלא אהרן הכהן התחזק ולא התפעל מכלום, ועמד בתקפו ובוודאות והכריז 'ברכך ה' וישמרך!', 'יאר ה' פניו אליך ויחנך!', ועשה זאת בבחינה כאילו שהכל רואים בחוש איך שהשכינה כאן ומברך את ישראל. ובזה רבתה כחו ואכן עי"ז זכה להמשיך את השכינה וכדאיתא שם בהמשך הפסוקים 'וירא כבוד ה' אל כל העם' (שם פסוק כג).

בחינת עבודה זו היתה עבודתו של אהרן הכהן דוקא, ולא היתה שייכת למשה, שרק מי שאינו קרוב להשי"ת כל כך כמו משה יכול לדבר כן, שכן באותה בחינה ומדריגה גדולה של משה רבינו שדיבר עמו השי"ת 'פנים בפנים' שזהו בחינה שרואה ממש מה שמתרחש למעלה, אין יכולים לבקש באופן זה להביע את כל מה שעל לבו. ודוקא אהרן שהוא היה מי שעשה את העגל ולא היה במדריגת משה רבינו, הוא היה יכול לומר בתוקף דברים אלו.

כעין זה היא מה שמצינו (ברכות לד:) שכשחלה בנו של ר' יוחנן בן זכאי, אמר לר' חנינא בן דוסא שהוא יתפלל עליו, וכן עשה וחיה, ושאלה אשתו של ר' יוחנן בן זכאי, 'וכי חנינא גדול ממך? אמר לה לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך', שכן הוא הענין, שמי שקרוב יותר הוא אין יכול לבקש, אבל מי שאינו קרוב כל כך הוא יכול לבקש.

באותה העת עבודתו של משה רבינו היתה אחרת, והיא, שעליו היה להגיד לבני ישראל את הקירבה היתירה שיש ביניהם לקוב"ה, שאף שכבר אמר עליהם הקב"ה 'הרף ממנו ואשמידם וגו' ואעשה אותך לגוי גדול' (דברים ט יד) אעפ"כ למעשה נתרצה להם, ולא רק שנתקבלה תשובתם, אלא השכינה אף באה לשכון ביניהם. וזהו בחינת עבודתו של משה רבינו, לבטא את הקירבה הגדול של הקב"ה לבני ישראל. וכיון שבאו למצב שלא נתגלה להם כבוד ה' ולא נתבטא קירבתם שתק ולא פעל את עבודתו. או אז בא אהרן ופעל את עבודתו בבחינתו, ועמד בתוקף ואמר 'ברכך ה' יאר ה' וישא!' ולא התפעל מכלום, ובזה אכן המשיך שירדה האש מן השמים כאמור.

בזה נבין מה שאמרה חנה שאינה צריכה לבן יותר טוב ממה

"אנו האבן מיר א צומישטע פרשה ווי אזוי דער אייבערשטער מיט די אידן טרעפן זיך". שכן בפרשתנו לומדים אנו איך שבא הקב"ה לשכון בתוכינו כאשר המשכן היה בנוי ומשוכלל על ידי עבודתם של בני ישראל, וצוה הקב"ה למשה למסור לאהרן ובניו את כל סדר הקרבנות לעשותם כמו שכתובים בפרשה, בכדי שעל ידה יזכו בני ישראל להשראת השכינה שבוא תבא לשכון שם. אך בכל זאת, גם אחר שסיימו את סדר העבודה לא ירד האש והיו בני ישראל עומדים וממתנינים מתי תבוא השראת השכינה, והמצב היה מצב מבולבל מאוד, כי לא ידעו אם נתרצה להם הקב"ה או לא, וכמו שכותב שם רש"י (ויקרא ט, כג ד"ה ויבוא) "דבר אחר כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים, ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואומר, יודע אני שכעס הקב"ה עלי, ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל, אמר לו למשה משה אחי כך עשית לי שנכנסתי ונתביישתי, מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל".

בזה נסוב כל ענין הפרשה כולה, בצורת וגודל הקירבה שבין קוב"ה ובני ישראל בניו האהובים. והנוגע בזה לענינינו, דהנה מצינו אצל חנה שהיתה עקרה, וביקשה מהשי"ת שיתן לה בן, וציירה בדיוק איך היא רצתה שיהיה הבן, שלא יהיה חכם יותר מדי ולא טיפש יותר מדי וכו' וכו' כמפורש בגמרא ברכות (לא ב), ובעצם היא דבר תמוה 'ווער האט דיך געפרעגט?', מי אתה להגיד להשי"ת את חוות דעתך איך יעשה הילד שאתה מבקש שיתן לך? מי אתה נגד מלך מלכי המלכים הקב"ה שאין חקר לגדולתו ותבונתו? ובפרט שראתה שהקב"ה הסתיר פניו ממנה ועשה אותה עקרה, ומאין בא לה המחשבה שיוכלה לבקש ולצייר להקב"ה בדיוק את רצונה מהו ואיך שתקבלה.

עוד מצינו אח"כ (שם), שהיה עלי הכהן מוכן לבקש עליה ליתן לה בן יותר טוב מזה [אחר שנתחייב מיתה משום שהורה הלכה בפני עלי, עיי"ש] אבל היא אמרה שאינה רוצה, כי 'אל הנער הזה התפללתי' (שמואל א א כז). וצריכים להבין הסבר הדברים.

רק הענין הוא כך, שבן ישראל בעבור היות בן אהוב לאביו שבשמים יכול להגיד שיחוו לפני השי"ת ולומר לו 'איך בין דיין קינד און דאס איז וואס איך וויל', 'בבקשה, תתן לי כך וכך'. ואעפ"כ שמי אתה' לומר ולבקש כפי רצונך הפשוט, ואף אין אתה צדיק הדור, אבל הקשר בין בני ישראל לאביהן אוהבם שבשמים גדולה הוא כ"כ שתיקן הקב"ה לבניו דרכה של תפלה כזה שיוכל האדם לבוא לעמוד לפניו אביו שבשמים ולהביע לפניו את כל מה שעל לבו ללא שום חשבון ומניעה, כי מי יעכב בעד בן לבקש את אשר

שביקשה, כי טענה לפניו שהיא ממקום מדרגיתה שלה, עמדה וביקשה את בקשתה, ומה שהיא פעלה ממקום עמדה, זה היתה טוויית הקשר בינה לבורא יתברך. כי אף אם עמדה למטה ממקומו של עלי הכהן, ופעלה אף פחות ממה שיכול היה הוא לפעול לה, מכל מקום זה היתה מהות הקשר שהיה לה עם ה',

שהגידה לה 'מה שעם לבבה. 'און דאס איז א חידוש אין תפלה, א חידוש אז מ'קען אזוי רעדן, איך וויל אזוי ווי איך האב מיך אויסגערעדט מיטן אייבערשטן, איך דארף נישט בעסער, איך וויל נאר וואס ער האט מיר